

RAZISKOVALNA NALOGA

OŠ Gustava Šiliha Laporje

SE BOJIMO KAČ?

Raziskovalno področje: Psihologija

Mentorici:

Boža Arko

Alenka Fidler

Avtorici:

Eva Sinič

Daniela Leskovar

Laporje, 2003

Področje: **PSIHOLOGIJA**

Naslov naloge: **SE BOJIMO KAČ?**

Avtorici: **Eva Sinič in Daniela Leskovar**

Mentorici: **Boža Arko in Alenka Fidler**

POVZETEK

Ljudje se bojimo bolezni, smrti, neznanega, zato se bojimo tudi kač. Kače nenehno povezujemo z negativnimi lastnostmi kot so sovražnost, pikrost, goljufivost, lažnivost, nehvaležnost, hudobnost, zahrbtnost ... in ker so tako skrivnostne, v marsikomu izmed nas vzbujajo neprijetne občutke. Ljudje smo se strahu pred kačami naučili skozi vzgojo v času otroštva. Strah se je v nas zakoreninil, zato se ga lahko znebimo le, če si kače ogledamo od blizu in spoznamo njihovo življenje. To je bil glavni motiv, zaradi katerega sva se lotili raziskovalne naloge z naslovom *Se bojimo kač?*

Z eksperimentalnim delom sva dokazali, da se človek izmed vseh živali najbolj boji kač, med njimi tudi takih, ki niso strupene in nevarne. K strahu pred kačami veliko prispevajo stereotipi in predsodki o kačah.

Ugotovili sva, da s starostjo strah pred kačami narašča. Odrasli otrokom pripovedujejo najrazličnejše zgodbe o kačah, v katerih imajo kače predvsem negativni značaj. V otroke se tako strah ukorenini, predvsem v dekleta, ki so za strah še bolj občutljiva kot fantje. Strah pred kačami tako v največji meri izvira iz časa otroštva in je posledica slabega poznavanja življenja teh živali. Pri mlajših generacijah se že odraža pozitiven vpliv pogostejše predstavitve kač z vsemi njihovimi lastnostmi.

I. UVOD

Ljudje se bojimo bolezni, smrti, neznanega, zato se bojimo tudi kač. Kače nenehno povezujemo z negativnimi lastnostmi, kot so: sovražnost, pikrost, goljufivost, lažnivost, nehvaležnost, hudobnost, zahrbtnost ... in ker so tako skrivnostne, v marsikomu izmed nas vzbujajo neprijetne občutke. Ljudje smo se strahu pred kačami naučili skozi vzgojo v času otroštva. Strah se je v nas zakoreninil, zato se ga lahko znebimo le, če si kače ogledamo od blizu in spoznamo njihovo življenje.

V preteklosti so kače zaradi strahu pobijali, danes pa se stanje že malo izboljšuje. Ljudje smo postali bolj poučeni, vse bolj sprejemamo miselnost, da ima vsako bitje v naravi svojo pomembno vlogo in pravico, da nemoteno živi v svojem okolju. Kače živijo navadno v bolj odročnih krajih in jih redko srečamo prav zaradi tega.

Ta vsebina naju je pritegnila, ker so kače simbol zla, in v tej veri so nas starši skozi zgodbe, pravljice in mite tudi vzgajali. Šele ko spoznamo, da vse kače niso strupene in nevarne, lahko premagamo ukoreninjeni strah. Tako sva ga tudi midve.

Z empirično raziskavo sva želeli raziskati naslednje:

1. ugotoviti, katerih živali se ljudje bojijo v največji meri;
2. raziskati in ugotoviti, zakaj se ljudje bojijo kač;
3. od kod izvira strah ljudi pred kačami;
4. kako ljudje reagirajo, če srečajo kačo v naravi;
5. kako ljudje reagirajo, če vidijo kačo na televiziji;
6. kaj občutijo, ko se kače dotikajo.

Pri tem so naju zanimale razlike glede na spol in glede na starost.

Postavili sva naslednje hipoteze:

- predvidevava, da se ljudje bojijo različnih živali, predvsem pa kač;
- strah pred kačami je bolj prisoten med odraslimi, otroci se jih bojijo manj;
- vzrok za strah pred kačami izvira iz naše kulture, s katero je pogojena vzgoja otrok.

II. TEORETIČNI DEL

1 ČUSTVOVANJE

Na dogajanje okoli nas se odzivamo na različne načine. Svet okoli nas občutimo, ga opazujemo in o njem razmišljamo. Doživljamo ga s čustvi, ki so lahko pozitivna ali negativna. Pozitivna čustva v nas zbudijo občutke ugodja, zadovoljstva, negativna čustva pa občutke neugodja oziroma nezadovoljstva.

1.1 VRSTE ČUSTEV

»Čustva so duševni procesi in stanja, ki izražajo človekov vrednostni odnos do zunanjega sveta ali do samega sebe. Doživljamo jih v situacijah, ki jih zavestno ali nezavedno ocenimo za pomembne. Večina čustev ima prilagoditveno funkcijo, tj. omogočajo nam uspešnejše soočanje s situacijo, nas motivirajo in usmerjajo, uravnavajo socialne odnose itd. Navsezadnje čustva popestrijo življenje in ga oblikujejo v mozaik prijetnih in neprijetnih doživetij ter obarvajo vse, kar doživljamo in počnemo.« (Kompare, povzeto po Lamovec, 2001, str. 187)

Zmožnost čustvovanja je prirojena, vendar se posamezna čustva razvijajo postopoma v stiku posameznika z okoljem.

Čustvo nastane tedaj, ko je nek objekt za nas posebej pomemben, ko gre za stvari, ki nas osebno zadevajo. Zato ni nič nenavadnega, da se ljudje na iste objekte ali dogodke odzovemo z različnimi čustvi, tako po kakovosti kot po moči, ali pa se nanje sploh ne odzovemo čustveno.

Čeprav ima čustvovanje nekaj skupnih značilnosti, je naš čustveni svet izredno pester.

Plutchikova teorija čustev govori o naslednjih osnovnih čustvih:

OSNOVNA ČUSTVA	OPREDELITEV	OSEBNOSTNA POTEZA
veselje (+)	čustveno doživljanje ob zblizevanju	družabnost, živahnost
žalost (-)	čustveno doživljanje ob izgubi	depresivnost, potrnost
jeza (+)	čustveno doživljanje ob oviri	agresivnost
strah (-)	čustveno doživljanje ob umiku	opreznost, ubogljivost
sprejemanje (+)	čustveno doživljanje privlačnosti	prilagodljivost
zavračanje (-)	čustveno doživljanje odbojnosti	opozicionalnost
pričakovanje (+)	čustveno doživljanje raziskovanja	radovednost
presenečenje (-)	čustveno doživljanje novega	pustolovstvo, nekontroliranost

Tabela 1:

Plutchikova teorija čustev (Musek, Pečjak, 1995, str. 114)

Osnovnih čustev je v skladu s Plutchikovo teorijo osem in jih lahko razporedimo v nasprotno dvojico. Pari osnovnih čustev so:

- veselje – žalost
- strah – jeza
- sprejemanje – zavračanje (gnus)
- pričakovanje – presenečenje

Milivojević pa osnovna čustva deli na: »strah, veselje, jezo, žalost, ljubosumje in grozo.« (Kompore, povzeto po Milivjević, 2001, str. 169)

Strah doživljamo, kadar obstaja možnost, da bomo nekaj vrednega in pomembnega izgubili. Veselje doživljamo, kadar dosežemo (se zgodi) tisto, kar je za nas vredno in pomembno (kar smo si želeli). Jezo doživljamo, kadar dogodki ne potekajo v skladu z našimi željami, sami pa verjamemo, da bi lahko vplivali na situacijo. Žalost doživljamo v okoliščinah dokončne izgube nečesa, kar je za nas pomembno. Ljubosumje doživljamo, ko ocenimo, da tretja oseba ogroža naš odnos z nekom, ki nam je pomemben. Groza je doživljanje strahu skrajne intenzivnosti, kadar ocenimo, da se nevarnosti ne moremo izogniti.

1.2 RAZLIKOVANJE ČUSTEV

Doživeta čustva lahko delimo na prijetna ali pozitivna (sreča, ljubezen) in neprijetna ali negativna (žalost, strah, gnus). Glede na njihovo intenzivnost (jakost) jih lahko ocenimo kot močna in šibka. Strah, ki ga doživljamo, če se čutimo ogrožene, je lahko šibek ali pa precej močan.

Razlikujemo še vzburjajoča ali aktivna čustva (strah, jeza, navdušenje, trema, pričakovanje, zaljubljenost), ki so povezana z delovanjem simpatičnega živčevja in pripravo organizma na aktivnost in pomirjajoča ali mirna čustva (zadovoljstvo, žalost in potrnost), ki so povezana z delovanjem parasimpatičnega živčevja in pri katerih dejansko nismo aktivni.

Vsako čustvo lahko opredelimo v skladu z navedenimi vidiki. Groza je npr. neprijetno ali negativno, močno in vzburjajoče čustvo, zadovoljstvo pa prijetno ali pozitivno, šibko in pomirjajoče čustvo.

Glede na trajnost in intenzivnost lahko od različnih vrst čustev (sreča, žalost, strah) ločimo afekte in razpoloženja. Afekti so zelo močna, a kratkotrajna čustvena stanja, ki se razvijejo v trenutku in jih spremljajo izrazite telesne spremembe, npr. bes, panika, evforija (nebrzdano veselje). Afekti običajno obvladajo celotno osebnost ter zmanjšajo kritičnost in razsodnost mišljenja in ravnanja.

Intenzivnost →
← Trajanje

RAZPOLOŽENJA	EMOCIJE	AFEKTI
zadovoljstvo, vedrina	veselje, sreča	evforija, ekstaza
melanholija, potrnost	žalost	obup
tesnoba	strah	panika, groza
nezadovoljstvo, slaba volja	jeza	bes

Tabela 2:

Razlikovanje čustvenih stanj glede na njihovo intenzivnost in trajanje (Kompere, 2001, str. 171)

Razpoloženja so šibka in dolgotrajna čustvena stanja, ki imajo kljub manjši intenzivnosti velik vpliv na obnašanje. Za čustva ali emocije velja, da običajno trajajo od nekaj minut do nekaj ur, za razpoloženja pa, da trajajo od nekaj ur do več dni, v nekaterih primerih tudi več mesecev. Razvijajo se postopno (kot sled določenega čustva ali situacije) in pogosto se ne zavedamo njihovih vzrokov. V nasprotju z drugimi vrstami čustev nimajo svojega objekta. (Kompere, 2001, str. 171)

2 STRAH

Definicija strahu: strah doživljamo, kadar obstaja možnost, da bomo nekaj vrednega in pomembnega izgubili. Simptomi strahu so različni, lahko se kažejo kot pospešeno dihanje, pospešeno bitje srca ali kot ovirana prebava, kričanje, mrazenje ipd. Strah pri človeku lahko opazujemo tudi na obraznem vzorcu. Lamovec opiše obrazni vzorec strahu z dvignjenimi obrvmi, ki so zravnane in stisnjene skupaj, usta in oči so odprta in napeta, na sredini čela so vodoravne gube. (Kompere, citirano po Lamovec, 2001, str. 171)

Obrazni izraz pri strahu
(Musek, Pečjak, 1995, str. 111)

Strahovi se lahko stopnjujejo tudi tako daleč, da nastopijo vsi simptomi strahu istočasno. Takrat govorimo o napadu panike. (Kabza, Meyendorf, 1998, str. 211)

Strah je zdrava reakcija, ki se je v človeku razvila kot zaščita pred okoljem polnih tujih in včasih nevarnih stvari. Strahovi temeljijo na podedovanih nagonskih odzivih in na izkušnjah. (Hauck, 1987)

Strah lahko premagamo na različne načine: lahko ga premagamo s pomočjo lastnih izkušenj, z različnimi načini sproščanja; vedno pa ga lahko odpravimo le postopoma. Ko se strahu otresemo, se to kaže v večji samozavesti posameznika.

2.1 STRAH PRED ŽIVALMI

Ljudje se bojimo različnih stvari, med drugim tudi živali. Vzroki za strah pred živalmi so lahko različni. Strah lahko povzročijo tudi stare zgodbe o živalih in miti o njih.

»Živalska fobija nastopi relativno pogosto. Včasih se nanaša na doživetja v otroštvu. Tako se lahko v nekaterih primerih razlaga strah pred psom, da je prizadetega nekoč v preteklosti ugriznil pes. Bistveno pogosteje srečamo strah pred malimi živalmi, kot so miši in pajki, za katerega ni razlage, ki pa se ga da odpraviti in nadzorovati s psihološkim vedenjskim treningom.« (Kabza, Meyendorf, 1998, str. 216)

2.2 STRAH PRED KAČAMI

Na vprašanje, zakaj se nekateri ljudje bojijo kač, je zelo težko odgovoriti. Tudi kač, katere niso nevarne, se zaradi skrivnostnega obnašanja ali lastnosti bojimo.

Kače velikokrat povezujemo z negativnimi lastnostmi, kot so: sovražnost, pikrost, goljufivost, lažnivost, nevhvaležnost, hudobnost, zahrbtnost in drugo. K taki oznaki veliko pripomore znana svetopisemska zgodba o kači, ki je zakrivila izgon Eve in Adama iz raja.

»Morda vzbujajo odpor zaradi nenavadnega načina gibanja ali srepega pogleda, saj nimajo gibljivih vek. Prav gotovo ni zanemarljivo, da so nekatere vrste strupene in tako človeku lahko nevarne, a strah je glede na dejansko nevarnost, ki jo predstavljajo kače v naših krajih, hudo pretiran.« (Tome, 2002, str. 7)

3 KAČE

3.1 ZGRADBA

Kače so dolgi vitki vretenčarji brez nog in spadajo med plazilce. Imajo čvrste roževinaste luske po celem telesu, ki ne prepuščajo vode. Nimajo nog, vek in zunanjih ušes.

Vrat deli kačino telo na glavo in trup. Na glavi so oči, nosnice in usta. Luske vsebujejo barvila, varujejo kačo pred udarci, padci ... Luske so iz roževine ali keratina. Kače se levijo, ker se kačja koža tako kot naša oblačila obnosi in jo je treba zamenjati za večjo. Zato kači tri- do petkrat na leto koža počni in se odlušči. Spodaj je nova koža. Oči imajo izbočene in nimajo vek, luske na njih so prozorne. Skozi njih vidijo. Z razcepljenim jezikom raziskujejo okolico. Na jezik se nalepijo drobni delci, ki so v zraku. Tako kače okušajo zrak in vohajo. Kačji rep je del za majhno odprtino, to je kloaka, kjer izločajo odpadne snovi. Samci imajo daljši rep kot samice.

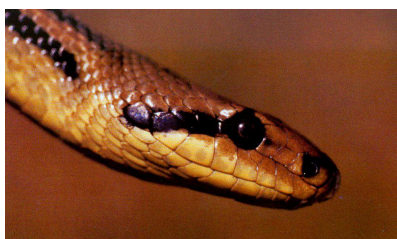

Foto: D. Tome (Tome, 2002, str. 39)

»Kače slišijo tako: tresljaji, ki potujejo po tleh, se prek njihove čeljustnice prenašajo na drobni slušni koščici. Po tresljajih kača zazna, ali se stvar približuje in kako velika je.« (Taylor, 2002, str. 17) V čeljusti imajo kače zobe in strupnike. Dihajo s pljuči. Imajo nestalno temperaturo, ki je odvisna od okolja. V naravi so del prehranjevalne verige.

Večina naših kač leže bela, rahlo podolgovata jajca z mehkim kožnatim ovojem. Kače ne delajo gnezd, ampak jajca odložijo na primerno vlažna in topla mesta. Ljudje kačja jajca velikokrat najdejo v gnoju ali kompostu, pod štori in drugje. Kače ne skrbijo za svoj zarod.

Vse naše strupenjače in smokulja so živorodne. Tak način razmnoževanja nekaterim vrstam omogoča razmnoževanje v hladnejših območjih.

3.2 ŽIVLJENJE

Kače najdemo na vseh celinah po svetu razen na Antarktiki. Najpogosteje jih najdemo v puščavah in tropskih deževnih gozdovih, saj imajo rade toplejše kraje. Živijo tako v sladkih vodah kakor v morju, le na premrzlo okolje se ne morejo prilagoditi, zato jih v ledenih polarnih pokrajinah in zelo visoko v gorah ni. Njihovo telo se prilagodi temperaturi kraja, v katerem živijo. V krajih, kjer so zimski meseci mrzli, le te prespijo. Ta pojav imenujemo hibernacija. Kače prespijo v podzemnih jamah, kjer je topleje. Ko se zunaj ogreje, počasi postanejo ponovno aktivne. Rade se sončijo na sončnih predelih: na travnikih, hribovjih, skalah, v gozdovih, ob robu gozdov, včasih pa nanje naletimo tudi v vodi in na njivah. Lahko živijo tudi pod površino (gož črvar).

Kače se ljudi bojijo in se jim umikajo. Telo se lahko premika v obliki črke S, v obliki harmonikastega zvižanja, lahko se premikajo bočno ali lezejo naravnost. Plazijo se med podrastjo, da jih druge živali ne opazijo in da lažje ujamejo plen.

Večina kač se razmnožuje z jajci, ki jih odlagajo na topla mesta v pesek, gnijoče rastlinje ali gnoj. Nekatere, med njimi tudi gad, so živorodne, mladiči se izležejo iz jajc že v telesu matere in mati jih skoti.

Jajca goža (levo) in kobranke (desno)
Foto: M. Jeršek (Tome, 2002, str. 61)

3.3 PREHRANJEVANJE

Vse kače so plenilci, torej lovijo in jedo druge živali. Vendar kače jedo različno hrano in lovijo na različne načine. To je odvisno od vrste, velikosti in življenjskega okolja osebka. Nekatere kače jedo zelo raznovrstno hrano, druge pa so ozko specializirane. Jedo: polže, jajca, ptice, plazilce, ribe, sesalce, miši in drugo. Nekatere kače, npr. smokulje, se hranijo tudi z drugimi kačami.

Kače morajo obrok čim bolje izkoristiti, saj so počasne in le redko kaj ujamejo. Ker telo porabi zelo malo energije, kača preživi tudi več mesecev brez hrane. Kače s svojimi čutili odlično zaznavajo plen in namesto da bi lovile, pogosto preprosto čakajo, da obrok pride k njim. (Taylor, 2002, str. 18)

Mlad progasti gož požira miš.

Foto: B. Marčeta (Tome, 2002, str. 58)

3.4 VRSTE KAČ V SLOVENIJI

V Sloveniji poznamo strupene, polstrupene in nestrupene kače.

Med strupenimi kačami najdemo:

- navadnega gada (*Vipera berus*),
- laškega gada (*Vipera aspis*),
- modrasa (*Vipera ammodytes*).

Navadni gad

Laški gad

Modras

Strupene kače imajo v zgornji čeljusti par velikih zob strupnikov, ki sta povezana s strupno žlezo. Ko kača odpre gobec, se strupnika postavita pokonci in se zadereta v telo žrtve. Kača torej ne piči, ampak ugrizne.

Odraslo strupenjačo lahko že od daleč prepoznamo po enem ali več znakih, ki so:

- razmeroma kratko in čokato telo (50 – 70 cm, nikoli preko 1 m);
- zelo kratek rep;
- značilen cikcakast vzorec na hrbtu;
- pri modrasu rožiček na vrhu gobca;
- rdeč spodnji del repa;
- zenica strupenjač je navpično zožena;
- med očesom in nadustnimi ploščicami sta ena ali dve vrsti majhnih lusk;
- glava je pokrita s številnimi majhnimi luskami, med katerimi so največ tri večje ploščice.

Med nestrupene kače v Sloveniji spadajo:

- smokulja (*Coronella austriaca*),
- navadni gož (*Elaphe longissima*),
- progasti gož (*Elaphe quatuorlineata*),
- črnica (*Coluber viridiflavus*),
- belica (*Coluber gemonensis*),
- belouška (*Natrix natrix*),
- kobranka (*Natrix tessellata*).

Smokulja

Navadni gož

Belica

Belouška

Nestrupene kače imajo značilno vitko telo, dolg rep, okroglo zenico, oko se dotika nadustnih ploščic, glava je pokrita z devetimi velikimi, značilno razporejenimi ploščicami.

Nekatere nestrupene kače so zelo podobne strupenim kačam. Na tak način se zavaruje pred plenilci smokulja, ki je podobna strupenemu gadu.

Med polstrupene kače spada mačjeoka (*Telescopus fallax*).

Mačjeoka

Naši največji kači sta navadni gož in progasti gož, naši najhitrejši kači pa črnica in belica. Ob vodi živita belouška in kobranka.

3.5 KAČE V TERARIJU

Kače se prav gotovo najboljše počutijo v svojem naravnem okolju, a jih kljub temu ljubitelji kač gojijo v svojih domovih. Če želimo imeti doma kačo, se raje odločimo za nestrupeno! Šele »ko se dovolj izurimo v ravnanju s kuščaricami in drugimi manj zahtevnimi prebivalci terarija, predvsem pa manj nevarnimi, se v soglasju z ostalimi družinskimi člani lahko odločimo tudi za gojenje kač.« (Cotič, 1991, str. 51)

Terariji za kače so lahko čisto enostavni. Za navadnega udava uredimo velik terarij z rogovilami za plezanje in bazenom, temperatura okolja pa naj bo 24 do 30 stopinj C, podobno tudi za navadnega goža. Belouška potrebuje akvaterarij, v katerem vsak dan menjavamo vodo in rogovile za plezanje.

Pozorni moramo biti na razmnoževanje, ker lahko samica, ki se komaj opazno loči od samca, izleže tudi do 80 jajc, nekateri že kar takoj po rojstvu jedo velike miši. (Cotič, 1991, str. 51-55)

3.6 OGROŽENOST KAČ V NARAVI

V zadnjem času v naravi naletimo na kače vse redkeje. Glavni vzrok za to je vse obsežnejša urbanizacija in izginjanje primernih bivališč (habitatov), ki kačam zagotavljajo dovolj hrane in primernih mest za razmnoževanje. V 20. stoletju so bile kače zelo pogoste, nato pa je Kranjski deželni odbor z namenom zatreti kače strupenjače razpisal kačji lov, v katerem so pokončali 23.271 kač, med njimi več kot tretjino nestrupenih. Takrat je število kač znatno upadlo. (Tome, 2002, str. 66)

Kače najbolj ogrožajo ljudje. Nekateri jih pobijajo iz strahu, mnogi kmetje jih pobijajo, da bi zavarovali domače živali in delavce. Vendar večina kač kmetom koristi, saj lovijo škodljivce.

Slovenija se rada pohvali z biološko raznolikostjo. Če to biološko raznolikost želimo ohraniti, moramo bolje poskrbeti za življenjsko okolje vseh živali, tudi kač, ki jih je treba aktivno varovati. Spremeniti moramo miselnost, da so te zanimive živali le nevarna golazen. V Sloveniji obstoja zakon, ki ščiti vse naše kače ter prepoveduje njihovo ubijanje. (Tome, 2002, str. 66)

Da bi kače preživele, je treba ljudi o njih poučiti in poskrbeti za njihovo naravno okolje, kjer bodo na varnem.

Ni res, da kače ljudi napadajo, pač pa pred njimi bežijo, če je le to mogoče. Torej: pustimo jih pri miru, lahko pa jim tudi pomagamo, da ne bodo pri nas izumrle.

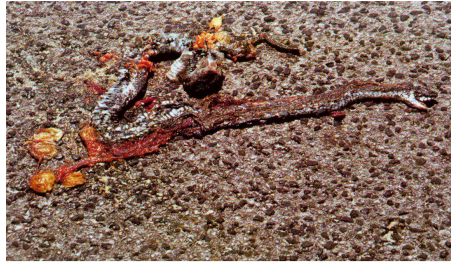

Foto: S. Tome (Tome, 2002, str. 66)

3.7 KAKO RAVNATI OB SREČANJU S KAČO?

Če srečamo kačo v naravi, je ne smemo izzivati. Na področjih, kjer jih pričakujemo, nosimo zaprta obuvala. Ob nabiranju gob, jagod, kostanjev in drugih gozdnih sadežev z roko ne segamo v neznano, pač pa s palico večkrat podrezamo po rastju. Če naletimo na kačo, se za nekaj korakov umaknemo in jo pustimo, da gre svojo pot.

Kače se z ugrizom branijo le zato, ker ne morejo pobegniti pred nami.

Foto: B. Tome (Tome, 2002, str. 68)

4 KAČE V DRUGIH VEDAH

4.1 SIMBOL KAČE

Kača je eden najstarejših in najpogostejših simbolov človeštva. Že v preteklosti je bila človekova sopotnica, bila pa je tudi grožnja, vendar hkrati njegova vodnica. Ker se kači udje niso razčlenili, je simbol nerazdeljenega življenja. (Rosenberg, 1987)

4.2 KAČE V MITOLOGIJI

»Kače poleg falične simbolike utelešajo še vse polno drugih simbolnih pomenov. Moč dajanja življenja – ki je neločljiv del simbolike plodnosti – je povezana z veliko modrostjo. Moč levitve pa se nanaša na nesmrtnost, ki jo često uteleša v svitek zvita kača.« (Cotterell, 1998, str. 156)

Kače nastopajo tudi v mitih:

- Dvoglava kača je bila okrasek, ki ga je nosil veliki svečenik azteškega boga dežja Tlaloca. Tlalocu je baje pomagala nebesna kača s trebuhom polnim dežja.

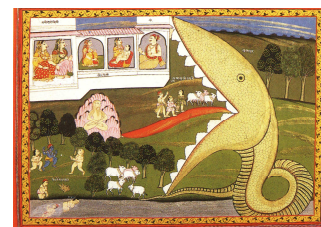

(Cotorell, 1998, str. 156)

(Cotorell, 1998, str. 156)

- Herakles (sin Zeusa, kralja grških bogov) je v enem izmed svojih junaštev premagal morsko pošast Tritona. To božanstvo so sicer imeli za dobrohotno, saj je s školjko mirilo valove.

(Cotorell, 1998, str. 156)

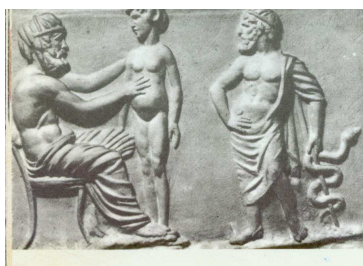
- Ko je hudobni kačji kralj Kaliya mislil požreti čredo krav, jih je rešil Krišna, ki je že kot otrok prisilil mogočno kačo, da je priznala njegovo božansko oblast.

4.3 KAČE V MEDICINI

Kače so simbol zdravilstva. Iz kačjega strupa pridobivajo več vrst zdravil (proti visokemu krvnemu tlaku, za zmanjševanje bolečin, strjevanje krvi ...).

Do kačjega strupa pridejo tako, da zobe kače potisnejo skozi opno, napeto na kozarec. Iz tega strupa nato izdelajo protistrup. To je zdravilo za ljudi, ko jih ugrizne strupena kača. (Šerčer, 1970, str. 629-633)

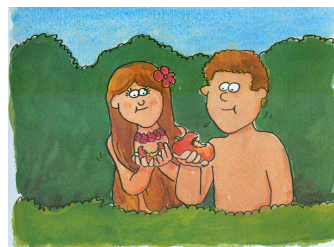
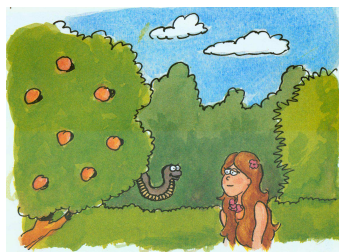

Na plošči iz mavca iz sredine IV. Stoletja pr. n. š. vidimo grškega zdravnika, kako preiskuje bolnika. Gledalec je Eskalup, bog zdravstva. V roki drži palico, ki jo ovija kača. Ta je še danes simbol zdravilstva. (Bennett idr. 1968, str. 46)

4.4 KAČE V KNJIŽEVNOSTI

Kača je v književnosti velikokrat omenjena. Nastopa v mitih in legendah, pripovedih in pravljicah. V Svetem pismu je bila velikokrat omenjena zaradi greha, v katerega je zapeljala Evo in Adama. Zgodba iz Svetega pisma govori o kači, ki je povzročila težave v raj. Bog je zapovedal Adamu in Evi, naj ne jesta sadežev z drevesa spoznanja dobrega in zla. Vendar je kača prepričala Evo, da je pojedla sadež. Rekla ji je, da bo tako postala pametna kot Bog. Eva je dala jesti tudi Adamu. Za kazen ju je Bog izgnal iz raja in ju naredil smrtna.

V prvi Mojzesovi knjigi se kača kaže le kot pogubljevka in zvodnica, Prešeren govori o goljufigi kači, v drugih, ne manj prosvetljenih kulturah, pa se kaže kot pomagajoča navzočnost in blagoslovljena modrost.

Ilustraciji: D. Davis (Henley, 1992, str. 22, 23)

4.5 KAČE V ASTROLOGIJI

Kitajska astrologija ima živalske simbole. Kača označuje ljudi z letnico rojstva npr. 1965, 1977, 1989, 2001...

Za kače velja, da so iznajdljive, sposobne dojemanja, za njih je značilna ostroumnost, obzirnost, sočutnost, modrost, ponos, brezbržnost, manipuliranje, nečimrnost, zloba in posesivnost.

Slavne kače so Kraljica Elizabeta I., Muhammad Ali, Audrey Hepburn, J. F. Kennedy, Dostojevski, Mao Zedong, Mahatma, Gandhi, Jacqueline Kennedy, Oprah Winfrey, Bob Dylan in drugi. (Reid, 1998)

III. EKSPERIMENTALNI DEL

1 NAMEN RAZISKA VE

Namen empirične raziskave je bil:

1. ugotoviti, katerih živali se ljudje bojijo v največji meri;
2. raziskati in ugotoviti, zakaj se ljudje bojijo kač;
3. od kod izvira strah ljudi pred kačami;
4. kako ljudje reagirajo, če srečajo kačo v naravi;
5. kako ljudje reagirajo, če vidijo kačo na televiziji;
6. kaj občutijo, ko se kače dotikajo.

Pri tem so naju zanimale razlike glede na spol in glede na starost.

2 HIPOTEZE

Postavili sva naslednje hipoteze:

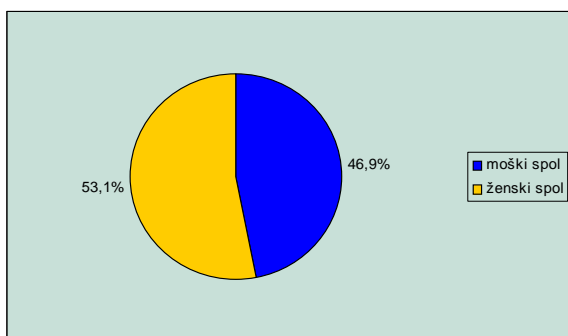
- predvidevava, da se ljudje bojijo različnih živali, predvsem pa kač;
- strah pred kačami je bolj prisoten med odraslimi, otroci se jih bojijo manj;
- vzrok za strah pred kačami izvira iz naše kulture, s katero je pogojena vzgoja otrok.

3 METODOLOGIJA

V raziskavi sva uporabili metodo raziskovalnega intervjuja in metodo anketiranja.

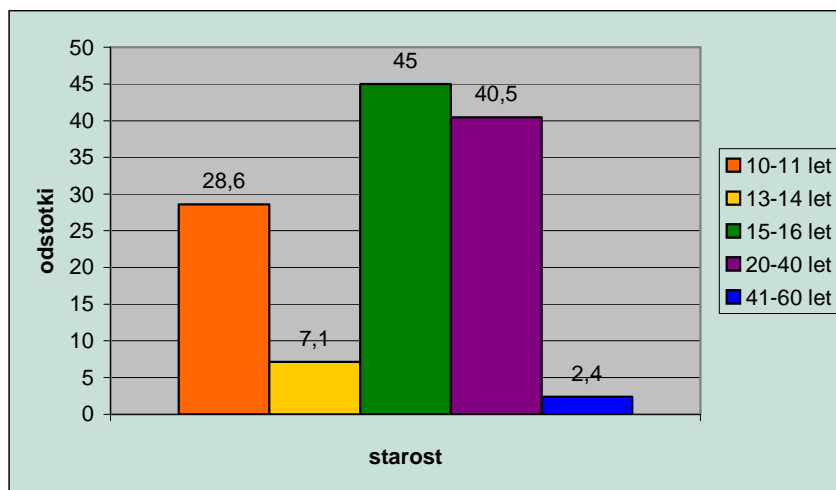
3.1 RAZISKOVALNI VZOREC

Anketni vprašalnik so izpolnjevali učenci določenih razredov OŠ Gustava Šiliha Laporje in njihovi starši. Vprašalnik je izpolnilo 81 oseb.

Graf 1:
Vzorec anketiranih oseb – glede na spol

Med anketiranimi osebami je nekoliko več oseb ženskega spola (53,1%).

Graf 2:
Vzorec anketiranih oseb – glede na starost

Nekoliko več anketiranih oseb je starih do 20 let (60,5%).

Za vzorec lahko rečeva, da je tako po spolu kot po starosti dokaj uravnotežen.

3.2 POSTOPKI ZBIRANJA PODATKOV

3.2.1 RAZISKOVALNI INTERVJU

Raziskovalni intervju sva izvedli v pisni obliki 2. oktobra 2002 na naravoslovnem dnevu v Prirodoslovnem muzeju v Ljubljani, na razstavi Kače: Zakaj se jih bojimo?!? Nanj so odgovorile:

- A avtorica razstave Staša Tome;
- B muzejska svetovalka za pedagoško delo v Prirodoslovnem muzeju Ljubljana Ljerka Trampuš;
- C Barbara Vevar, voditeljica po razstavi;
- D Suzana Govekar, voditeljica po razstavi.

3.2.2 ANKETNI VPRAŠALNIK

Anketiranje sva izvedli na OŠ Gustava Šiliha Laporje v mesecu januarju 2003, med učenci četrtil, sedmih in osmih razredov ter njihovimi starši.

3.3 OBDELAVA PODATKOV

Podatke sva obdelali s statističnim programom SPSS.

4 REZULTATI

4.1 RAZISKOVALNI INTERVJU

1. Ali obiskovalci poznajo slovenske kače?

- A. Razmeroma slabo. Nekateri poznajo najpogostejše vrste: modrasa, belouško, navadnega goža in druge.
- B. Slabo. Navadno poznajo modrasa, gada in belouško, presenečeni so, ko ugotovijo, koliko različnih nestrupenih kač živi pri nas.
- C. Delno. Največ poznajo gada, modrasa, belouško in navadnega goža. Ostale redke kače na Slovenskem so v večini nepoznane.
- D. Bolj ali manj - da.

2. Kakšno zanimanje kažejo obiskovalci do kač?

- A. Izjemno veliko.
- B. Menim, da veliko, saj si zelo želijo dotika. Večje zanimanje vzbuja tudi strah, ki izvira ravno iz nepoznavanja.
- C. Ker obiskovalci kač večinoma ne poznajo, si želijo izvedeti o njih kaj več. Strah namreč izvira iz nepoznavanja.
- D. Veliko.

3. Ali je med obiskovalci razstave prisoten strah pred kačami?

- A. Pri večini obiskovalcev je prisoten strah pred kačami.
- B. Da, kar velik. Priznati moram, da veliko delo opravlja ZOO Ljubljana, ki ljudem že več let omogoča stik z živo kačo. Strah s starostjo narašča!
- C. Je prisoten. Prisotna pa je tudi želja po tem, da se tega strahu otresejo.
- D. Tudi.

4. V kateri skupini obiskovalcev je strah izražen v največji meri? Ali med majhnimi otroki, učenci, dijaki ali med študenti in odraslimi osebami?

- A. Med vsemi skupinami približno enako. Morda najmanj strahu pokažejo predšolski otroci.
- B. Med odraslimi osebami je strah največji, vendar prikrit. Otroci in dijaki strah vidno izrazijo in zato je strah pri njih navidezno večji.
- C. Starejši kot so obiskovalci, večji je strah.
- D. Največ med odraslimi.

5. Kako se pri obiskovalcih kaže strah?

- A. Strah izražajo z vzkliki in mimiko. Ko pokažem živo kačo, se umikajo in stresajo.
- B. Nekateri zavpijejo, se pokrijejo z rokami, bežijo. Nekateri obiskovalci pa so povedali, da v naravi kače ubijajo.
- C. Kaže se v njihovem vedenju, ki ni naravno. Predvsem se kaže v vedenju, ki poskuša zanikati strahove: hihitanje, bahanje oziroma postavljanje pred sošolci; nekateri pa si ogledujejo razstavo bolj od daleč.
- D. Kot odpor pred opazovanjem.

6. Zakaj menite, da sploh pride do tega, da se nekateri ljudje kač bojijo? Kje mislite, da so vzroki za to?

- A. Osebnostno menim, da je glavni razlog nepoznavanje in pomanjkanje osebnih izkušenj. Ljudje pač verjamejo zgodbicam o tem, kako kače ljudi napadajo, da so to zahrbtni živali in da je njihov ugriz smrtno nevaren.
- B. Eden od vzrokov je v vzgoji, saj starši zelo dobro prenašajo strah na svoje otroke. Strah izvira iz nepoznavanja, mogoče je vzrok tudi v biblijskih zgodbah ali v filmih, ki kače prikazujejo na najbolj krute načine.
- C. Predvsem je tu vzrok nepoznavanje živali in s tem posledično strah pred nevarnostjo, ki naj bi jo predstavljala kača. Med vzroke lahko prištejemo tudi razne neresnice, ki prehajajo iz roda v rod in veljajo za pravilne.
- D. Vzroki so v vzgoji v družini, v odnosu družbe do narave in v osveščenosti.

7. Ali se po ogledu razstave, ko se ljudje seznanijo z značilnostmi kač, strah ljudi do njih zmanjša?

- A. Strah se nekoliko zmanjša, vendar je odpravljanje tako globoko zakoreninjenih predsodkov, kot je strah pred kačami, zelo dolgotrajen proces. Naša razstava je le prvi korak na tej poti.
- B. Naš cilj je, da bi bil strah ljudi pred kačami po ogledu razstave manjši. Menim, da cilj še bolj dosežemo z javnimi vodstvi, kjer se ljudje srečajo z živo kačo, se je dotaknejo in se takrat srečajo tudi s svojimi strahovi. Če si razstavo ogledajo sami, jo mogoče samo preletijo in strah zaradi tega ni nič manjši!
- C. Do neke mere se strah zmanjša, saj se tu ljudje soočijo z živo kačo in si pridobijo nekaj vedenja o teh živalih.
- D. Pri odraslih – ne!

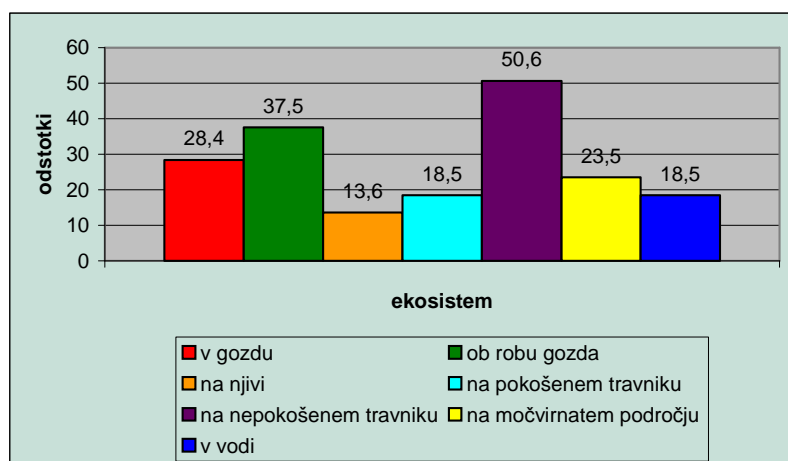
8. Kakšen je splošen odziv na razstavo? Nam lahko posredujete nekaj vtisov in mnenj obiskovalcev?

- A. Splošen odziv je zelo dober. Razstava je dobro obiskana. V knjigi vtisov je mnogo pohval in vzpodbud za naprej.
- B. Menim, da so obiskovalci zadovoljni, nekateri mi povedo, da je bilo za njih največje doživetje srečanje s kačo, ki jim je lezla po rokah.
- C. Obiskovalci so nad razstavo zelo navdušeni in mnogim izmed njih se strah pred kačami močno zmanjša.
- D. Odziv je zelo dober. Razstava je zelo zanimiva in poučna.

9. Se obiskovalci razstave vračajo?

- A. Mnogi obiskovalci razstavo obiščejo večkrat ali pa se udeležijo naših delavnic in predavanj.
- B. Na to vprašanje ne morem odgovoriti, saj vodim predvsem skupine, ki so najavljene. Marsikdo pa me vpraša, do kdaj razstava traja in mogoče kdo od njih pride še enkrat ter s seboj pripelje tudi starše. Menim, da je razstava vredna večkratnega obiska!
- C. Ker vodim zaključene šolske skupine, vam na to vprašanje težko odgovorim.
- D. Ne vem.

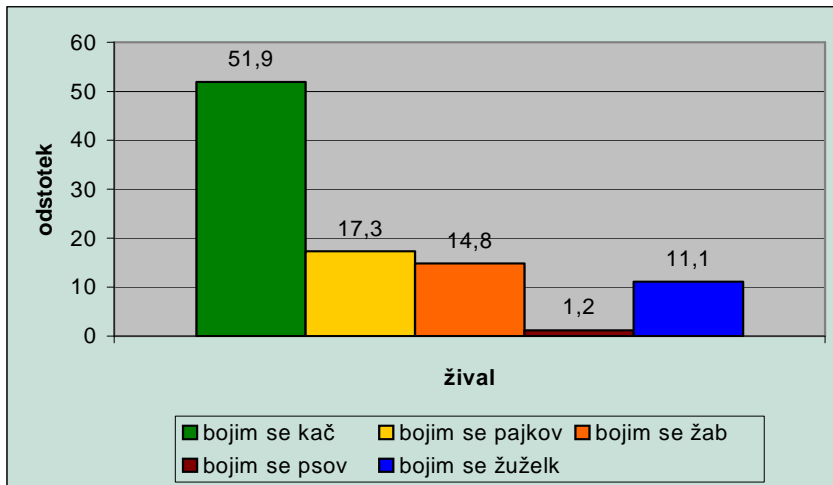
4.2 ANKETNI VPRAŠALNIK

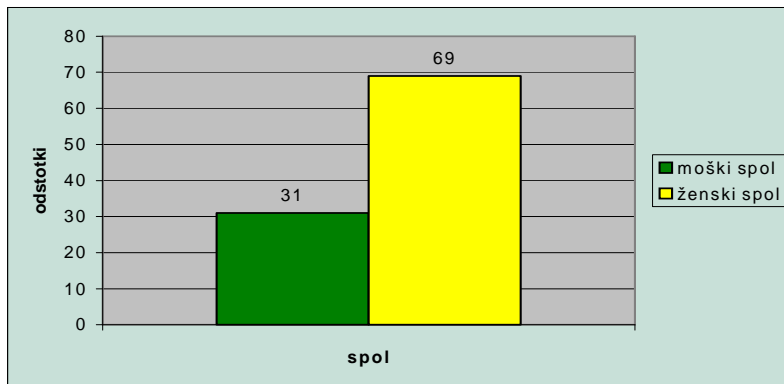
Graf 3:

Kje v naravi lahko pričakujemo, da bomo srečali kačo?

Polovica anketiranih meni, da se kače zadržujejo predvsem na nepokošenih travnikih. Velik je tudi odstotek tistih, ki menijo, da se kače zadržujejo ob robu gozda (37,5%) in v gozdu (28,4%).

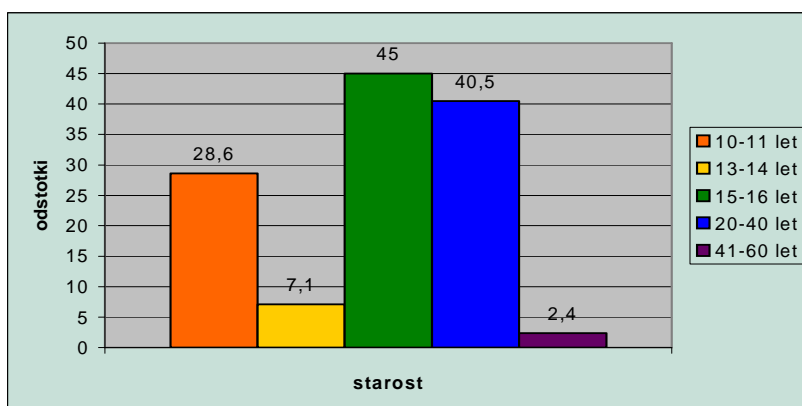
Graf 4:**Katerih živali se bojite?**

Ljudje se najbolj bojijo kač (51,9%), v veliki meri tudi pajkov (17,3%), žab (14,0%) in žuželk (11,1%).

Graf 5:**Ali se bojite kač - glede na spol?**

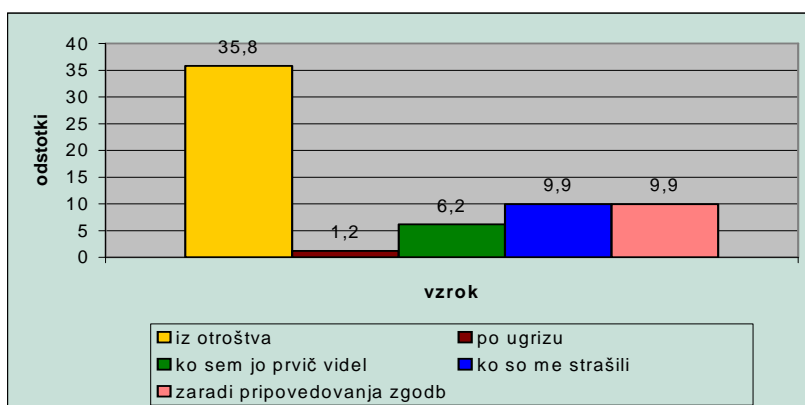
Iz grafa je razvidno, da se ženske kač bojijo bolj kot moški. Meniva, da je to posledica vzgoje v otroštvu, ki je različna za dečke in deklice. Dečki morajo biti bolj junaški in se ne smejo jokati, solze deklet pa niso nič nenavadnega.

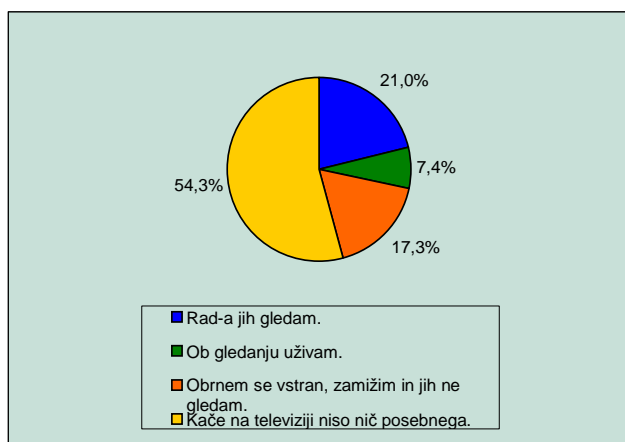
Graf 6:**Ali se bojite kač - glede na starost?**

Iz grafa je razvidno, da se kač najbolj bojijo anketirane osebe stare od 15 do 40 let. Meniva, da je takšen rezultat posledica vzgoje doma in v šoli; v šoli se namreč veliko pogovarjamo o načinu življenja različnih živali, na te teme smo imeli že različne naravoslovne dejavnosti.

Četrtošolci, ki so stari 10 ali 11 let, se kač bojijo 28,6%. Učitelji so nama razložili, da se v šoli o kačah doslej niso veliko pogovarjali.

Graf 7:**Od kdaj se bojite kač?**

Med tistimi, ki se kač bojijo, je največ tistih, ki se jih bojijo iz otroštva. Starejši ljudje so jim pripovedovali grozne zgodbe o kačah in jih na takšen način strašili. Učenko 4. razreda je kača že ugriznila, od takrat se jih boji.

Graf 8:
Kako reagirate, ko vidite kačo na televiziji?

Nekoliko več kot polovica anketiranih oseb meni, da videti kačo na televiziji ni nič posebnega. Kače na televiziji rada gleda 28,4% anketiranih oseb, nekateri med njimi ob tem celo uživajo. Ob prizorih s kačami se 17,3% anketiranih oseb obrne vstran, oziroma takšnih oddaj ne gledajo. Slednjih ne more prepričati niti dejstvo, da kača iz televizije ne bo pobegnila v njihovo sobo.

Trditev	Spol	Moški		Ženski	
		Število	%	število	%
Rad-a jih gledam.		9	52,9	8	47,1
Ob gledanju uživam.		5	83,3	1	16,7
Obrnem se vstran, zamižim in jih ne gledam.		4	28,6	10	71,4
Kače na televiziji niso nič posebnega.		20	45,5	24	54,5

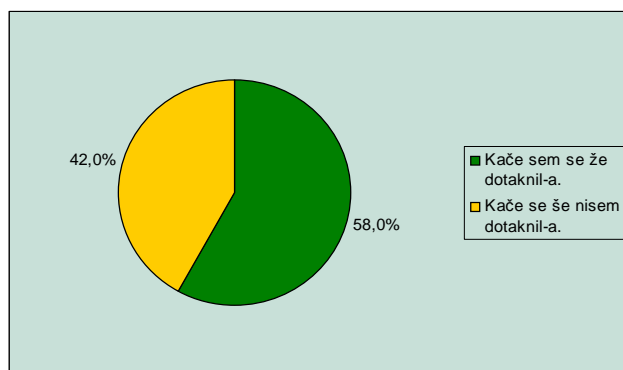
Tabela 1:
Gledanje kač po televiziji - glede na spol

Več moških kot žensk meni, da gledanje kač po televiziji ni nič posebnega in ob tem celo uživajo. Kar 71,4% žensk se ob gledanju kač obrne vstran, medtem ko je takšnih moških le 28,6%. Med moškimi je v primerjavi z ženskami veliko več takšnih, ki ob gledanju kač na televiziji uživajo, kar 83,3%, medtem ko je takšnih žensk le 16,7%.

Trditev	Starost		10,11 let		13,14 let		15,16 let		20-40 let		41-60 let	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Rad-a jih gledam.	4	23,5	3	17,6	6	35,5	3	17,6	1	5,9		
Ob gledanju uživam.	2	33,3			1	16,7	1	16,7	2	33,3		
Obrnem se vstran, zamižim in jih ne gledam.	5	35,7	1	7,1					8	57,1		
Kače na televiziji niso nič posebnega.	7	15,9	7	15,9	13	29,5	10	22,7	7	15,9		

Tabela 2:**Gledanje kač po televiziji - glede na starost**

Od tistih, ki kač ne gledajo radi po televiziji, je pričakovano večji odstotek starejših kot mlajših anketiranih oseb.

Graf 9:**Ste se že kače dotaknili?**

Kačo so vsi anketirani že videli v živo, dotaknilo pa se jo je le 58%.

Spol	Moški		Ženski	
	Št.	%	Št.	%
Da	22	46,8	25	53,2
Ne	16	47,1	18	52,9

Tabela 3:**Ste se že kače dotaknili – glede na spol?**

Kače se je dotaknilo približno enako število žensk in moških.

Starost Trditev	10,11 let		13,14 let		15,16 let		20-40 let		41-60 let	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Da	11	23,4	10	21,3	11	23,4	8	17,0	7	14,9
Ne	7	20,6	1	2,9	9	26,5	14	41,2	3	8,8

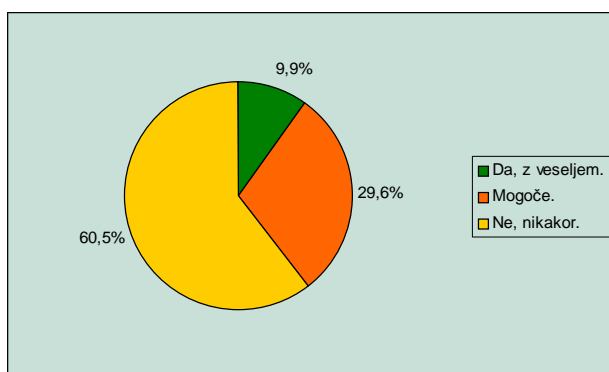
Tabela 4:**Ste se že kače dotaknili – glede na starost?**

Kače se je dotaknilo več mlajših oseb, šolarjev. To jim je omogočil način dela in poučevanja v šoli (naravoslovni dnevi, obisk živalskega vrta ...).

Trditev	Vrednost	Število	%
Spreletel me je srh.		24	29,6
Presenečen-a sem bil-a nad hladom.		24	29,6
Zelo me je bilo strah.		17	21,0
Bilo me je groza.		12	14,8
Navdušen-a sem bil-a.		22	27,2
Ni me bilo strah.		32	39,5

Tabela 5:**Občutki ob dotiku kače**

Velik odstotek (29,6%) anketiranih oseb je ob dotiku kače spreletel srh, enak odstotek je tudi tistih, ki so bili presenečeni nad njenim hladom. To potrjuje, da imamo ljudje nepravilne predstave o tem, kakšne kače so. Ob dotiku kače strahu ni občutilo 39,5% anketiranih oseb, 27,2% je bilo ob stiku s kačo navdušenih.

Graf 10:
Ali bi imeli kačo doma?

Več kot polovica anketiranih oseb (60,5%) meni, da doma v terariju nikakor ne bi imela kače. Nekateri (29,6%) mogoče, le 9,9% pa bi kačo z veseljem gojila tudi doma.

Trditev	Spol	Moški		Ženski	
		Število	%	število	%
Da, z veseljem.		5	62,5	3	37,5
Ne, nikakor.		20	40,8	29	59,2
Mogoče.		13	54,2	11	45,8

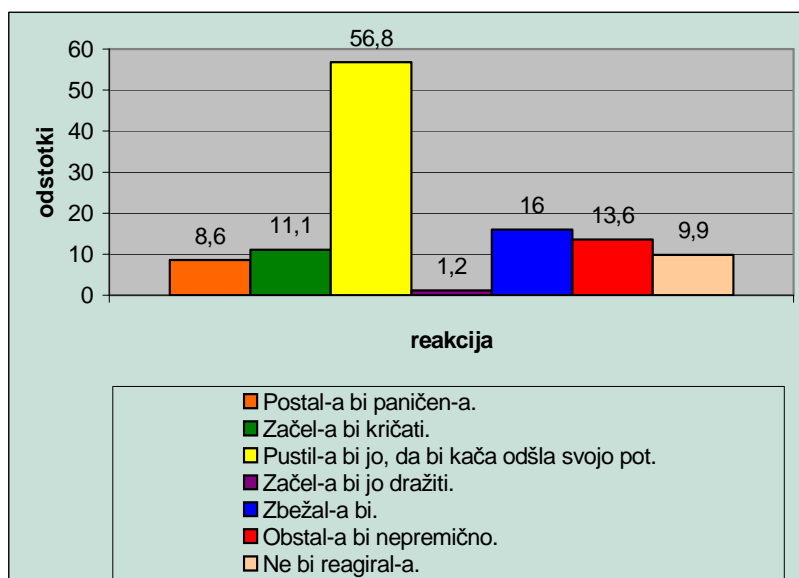
Tabela 6:
Ali bi imeli doma kačo - glede na spol?

Med ženskami je v primerjavi z moškimi več tistih, ki kače nikakor ne bi gojile doma, med moškimi pa več tistih (62,5%), ki bi kačo doma imeli z veseljem, kar je najverjetneje pogojeno z vzgojo.

Trditev	10,11 let		13,14 let		15,16 let		20-40 let		41-60 let	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%	št.	%	št.	%
Da, z veseljem.	4	50,0	1	12,5	1	12,5	1	12,5	1	12,5
Ne, nikakor.	10	20,4	4	8,2	10	20,4	20	40,8	5	10,2
Mogoče.	4	16,7	6	25,0	9	37,5	1	4,2	4	16,7

Tabela 7:
Ali bi imeli kačo doma - glede na starost?

S starostjo se odstotek tistih, ki bi kačo imeli doma, zmanjšuje. To si razlagava s tem, da je med njimi več takšnih, ki se kače bojijo.

Graf 11:**Kako bi reagiral-a, če bi srečal kačo v naravi?**

Največ anketiranih (56,8%) bi ob srečanju kačo pustili oditi svojo pot. Velik odstotek je tudi tistih, ki bi ob srečanju s kačo postali panični, začeli kričati ali od strahu nepremično obstali, kar je v skladu z velikim odstotkom ljudi, ki se kač bojijo. Srečanje s kačo je vendarle izredno redko doživetje.

5 RAZPRAVA**5.1 RAZISKOVALNI INTERVJU**

Anketirane strokovnjakinje so potrdile, da Slovenci razmeroma slabo poznamo kače. Nekoliko bolj poznamo le gada, modrasa, belouško in navadnega goža. Ker obiskovalci razstave razmeroma malo vedo o kačah, kažejo izredno zanimanje zanje.

Pri ogledu razstave se je potrdilo mnenje, da je ljudi praviloma kač strah. Zato, ker bi se tega občutka radi otresli, si jih pridejo pogledat na razstave.

Anketirane strokovnjakinje so potrdile najino hipotezo, da se starejši ljudje kač bojijo bolj kot mlajši. Starejši ljudje svoj strah želijo prikriti.

Strah pred kačami je posledica nepoznavanja živali, pripovedk in zgodbic, ki že v otroštvu prikazujejo kače kot neprijazne in neprijetne živali in se prenašajo iz roda v rod. Strah se kaže na različne načine: z vzkliki, umikanjem, prikrivanjem oči, begom, gledanjem od daleč ...

Ogledi razstav pripomorejo, da se ljudje odresejo strahu pred kačami, vendar je to zelo dolgotrajen proces. Pri starejših je ta proces še daljši, nekateri se neprijetnega občutka ne morejo znebiti. Pri tem veliko pomaga že dotik kače.

Obiskovalci razstave so po ogledu zelo zadovoljni in navdušeni. Številni jo obiščejo večkrat, mnogi tudi izrazijo željo, da se vključijo v obliko delavnic in predavanj.

5.2 ANKETNI VPRAŠALNIK

Rezultati anketnega vprašalnika so pokazali, da se ljudje bojijo različnih živali, med njimi najbolj kač. Med tistimi, ki se bojijo kač, je več oseb ženskega spola. Takšne rezultate sva tudi pričakovali, saj so ženske že v vsakdanjem življenju bolj strahopetne.

Kač se bojijo predvsem učenci četrtega razreda in anketirani stari med 15 in 40 let. Učenci četrtega razreda se v primerjavi s starejšimi učenci v šoli še niso veliko pogovarjali o kačah, zato se jih tudi bolj bojijo. Šolsko delo je v preteklosti potekalo drugače kot danes, s čimer si razlagava tudi večji strah pred kačami pri starejših ljudeh. Danes imamo naravoslovne dneve v živalskih vrtovih, muzejih in drugje, kjer na aktiven način spoznavamo naravo. Zaradi omenjenega je med starejšimi anketiranimi osebami tudi več tistih, ki se kače še niso dotaknili. Anketirani, ki so se kače dotaknili, niso pričakovali, da je kačino telo hladno, kar nam pokaže, kako napačno predstavo imamo ljudje o živalih.

Kljub temu, da gledanje kač po televiziji ne omogoča direktnega stika s kačo, se veliko anketiranih oseb, predvsem žensk, ob prizorih s kačo obrne v stran. Prav tako je med tistimi, ki bi imeli kačo doma, več moških, ki so zaradi načina vzgoje v družbi pričakovano manj strahopetni kot ženske, in več mlajših oseb, ki življenje kač bolje poznajo kot starejši. To pa je pogojeno z načinom vzgoje.

Anketirane osebe menijo, da če bi srečale kačo v naravi, bi se ustrašile in postale panične, nekatere bi celo nepremično obstale, vendar bi kačo večina ljudi pustila oditi svojo pot. Takšno mnenje je izredno pomembno, saj imajo tudi kače pravico do svojega prostora na Zemlji.

6 ZAKLJUČEK

Hipoteza 1: Ljudje se bojijo različnih živali, predvsem pa kač.

To trditev sva tako v teoretičnem delu kot z eksperimentalnimi metodami v celoti potrdili.

Z eksperimentalnim delom sva dokazali, da se človek izmed vseh živali najbolj boji kač. Med njimi tudi takih, ki niso strupene in nevarne. K strahu pred kačami veliko prispevajo stereotipi in predsodki o kačah. Različni literarni prispevki kače povezujejo z negativnimi lastnostmi, kot so: sovražnost, goljufivost, lažnivost, nehvaležnost, hudobnost, zahrbtnost in podobno. Sveto pismo z zgodbo o izgonu Eve in Adama iz raja prav zaradi kače le še pripomore k prepričanju, da so vse kače nevarne in se jih je zato treba tudi bati.

Strokovnjaki iz področja naravoslovja pripisujejo razlog za takšno prepričanje med drugim tudi njihovem nenavadnemu načinu premikanja in srepemu pogledu, ki ga dajejo oči brez gibljivih vek.

Hipoteza 2: Strah pred kačami je bolj prisoten med odraslimi, otroci se jih bojijo manj.

Z raziskovalnim intervjujem in anketnim vprašalnikom sva ugotovili, da je bila najina hipoteza pravilno postavljena. Tako lahko rečeva, da s starostjo strah pred kačami narašča. K temu veliko pripomore pouk naravoslovja v šoli in naravoslovni dnevi organizirani v živalskem vrtu in na razstavah, kjer lahko učenci aktivno spoznavajo naravo.

Hipoteza 3: Vzrok za strah pred kačami izvira iz naše kulture, s katero je pogojena vzgoja otrok.

Odrasli otrokom pripovedujejo najrazličnejše zgodbe o kačah, v katerih imajo kače predvsem negativni značaj. V zgodbah in filmih običajno nastopajo strupene kače, nestrupene pa ne. Starši velikokrat z ustrahovanjem: »Če ne boš ubogal, bo prišla kača,« prisilijo otroke, da izpolnijo nalogo. V otroke se tako strah ukorenini, predvsem v dekleta, ki so za strah še bolj občutljiva kot fantje.

Analiza raziskovalnega intervjuja in anketnega vprašalnika je potrdila najino hipotezo, da strah resnično izvira iz časa otroštva in je posledica slabega poznavanja življenja teh živali. Pri mlajših generacijah se že odraža pozitiven vpliv pogostejše predstavitve kač z vsemi njihovimi lastnostmi. Pri starejših ljudeh, ki jim šolski način dela v preteklosti ni omogočil direktnega stika s kačo, je strah zato večji.

Najbolj se bojimo tistega, česar ne poznamo. Več in pogosteje bomo govorili o kačah, manj se jih bomo bali. Vendar strahu ne bomo premagali čez noč. Učenci, ki v šolah spoznavamo najrazličnejše stvari, med drugim tudi življenje kač, moramo staršem dopovedati, da kače niso hudobne in če jih bomo pustili pri miru, ne bodo nikomur ničesar naredile. Ko bomo otroke imeli sami, jim moramo zgodbe in pravljice o živalih razložiti, da ne bodo dobili napačnega mnenja o določeni vrsti živali, kakršnega je dobila naša generacija o kačah. Kače so pomembne za prehranjevalni splet v naravi in tega se moramo začeti zavedati vsi.

7 IZHODIŠČA ZA NADALJNJE RAZISKAVE

S to raziskavo sva potrdili, da lahko vzroke za strah pred kačami iščemo v vzgoji otrok. Zanimivo bi bilo raziskati še:

- Ali se ljudje tudi pajkov in žab bojijo zaradi podobnih razlogov kot kač?
- Kako bi lahko ljudje, ki se kač bojijo, strah premagali?
- Katere živali poleg kač so tiste, s katerimi starši otroke ustrahujejo in kakšne posledice ima to ustrahovanje za posameznika?

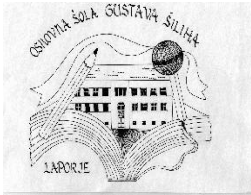
8 UPORABLJENA LITERATURA

- Beers, M. H. (ur.) (2000). *Veliki zdravstveni priročnik: za domačo rabo*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Bennett, G. idr. (1968). *Zgodovina: sodobna ilustrirana enciklopedija*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Cotič, D. (1991). *Terarij*. Ljubljana: Kmečki glas.
- Cotterell, A. (1988). *Miti in legende: ilustrirana enciklopedija*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Hauck, P. (1987). *Zakaj bi se bal?* Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Jenniter J. (ur.) (2000). *Velika otroška enciklopedija*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Henley, H. (1992). *Sveto pismo za najmlajše*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Kabza, H. in Meyendorf R. (1998). *Depresije in strah: zdravljenja, zdravila, samopomoč*. Logatec: Kele & Kele.
- Kompare, A., Stražišar, M., Vec, T., Dogša I., Jaušovec, N., Curk, J. (2001). *Psihologija: spoznanja in dileme*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Musek, J., Pečjak, V. (1995). *Psihologija*. Ljubljana: Educy.
- Reid, L. (1998). *Kitajski horoskop: Kača*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Rosenberg, A. (1987). *Odkrivajmo simbole: Prasimboli in njihovo spreminjanje*. Celje: Mohorjeva družba.
- Šercer, A. (ur.) (1970). *Medicinska enciklopedija*. Zagreb.
- Taylor, B. (2002). *Kače*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Tome, S. (2002). *Kače: zakaj se jih bojimo?!?* Ljubljana: Prirodoslovni muzej.

9 PRILOGE

Priloga 1: Raziskovalni intervju

Priloga 2: Anketni vprašalnik

OŠ GUSTAVA ŠILIHA LAPORJE, Laporje 31, 2318 Laporje

tel.: 02 829 5850, fax.: 02 829 5853, E-pošta: group1.osmbgs@guest.arnes.si

Spoštovana ga. Staša Tome,

Sva učenki 7. razreda devetletne osnovne šole Gustava Šiliha Laporje. Letošnje šolsko leto želiva skupaj z najinima mentoricama, Božo Arko in Alenko Fidler, narediti raziskavo z naslovom Se bojite kač? Z raziskavo želiva ugotoviti, ali se ljudje res bojimo kač, in če se jih, zakaj.

Ker ste avtorica razstave Kače – zakaj se jih bojimo?!?, Vas vljudno prosiva, da nam odgovorite na raziskovalni intervju, ki nama bo služil pri potrditvi delovnih hipotez najine raziskave.

Ker ima naša šola v petek, 4. oktobra 2002, naravoslovni dan z naslovom Kače na slovenskem, si bomo ogledali Vašo razstavo. Poslali sva vam 4 izvode raziskovalnega intervjuja, saj si želiva, da bi nanj odgovorili Vi in Vaši sodelavci, ki vodijo obiskovalce po razstavi. Vljudno Vas in Vaše sodelavce prosiva, če lahko na raziskovalni intervju odgovorite do petka, da bova lahko odgovore uporabili pri nadaljnjem delu.

Veseliva se že ogleda razstave!

Za Vaš trud se Vam najlepše zahvaljujema,

S spoštovanjem,

Eva Sinič in Daniela Leskovar

Laporje, 27. september 2002

RAZISKOVALNI INTERVJU

1. Ali obiskovalci poznajo slovenske kače?

---

2. Kakšno zanimanje kažejo obiskovalci do kač?

---

3. Ali je med obiskovalci razstave prisoten strah pred kačami?

---

4. V kateri skupini obiskovalcev je strah izražen v največji meri? Ali med majhnimi otroki, učenci, dijaki ali med študenti in odraslimi osebami?

---

5. Kako se pri obiskovalcih kaže strah?

---

6. Zakaj menite, da sploh pride do tega, da se nekateri ljudje kač bojijo? Kje mislite, da so vzroki za to?

---

7. Ali se po ogledu razstave, ko se ljudje seznanijo z značilnostmi kač, strah ljudi do njih zmanjša?

---

8. Kakšen je splošen odziv na razstavo? Nam lahko posredujete nekaj vtisov in mnenj obiskovalcev?

---

9. Se obiskovalci razstave nanjo vračajo?

Na raziskovalni intervju sem odgovarjal-a: _____

Hvala za Vaše sodelovanje!

Datum: _____

ANKETNI VPRAŠALNIK

V okviru raziskovalne naloge z naslovom **Se bojimo kač?** raziskujemo, kakšen je strah ljudi pred kačami. Vljudno vas prosiva, da odgovorite na anonimni vprašalnik. Za sodelovanje se vam najlepše zahvaljujemo.

Navodilo: Obkrožite črko pred ustreznim odgovorom.

Spol: a. moški b. ženski

Razred:

- a. 4. razred
- b. 5. razred
- c. 7. razred
- d. 8. razred

Starost:

- a. od 14 do 20 let
- b. od 21 do 40 let
- c. od 41 do 60 let
- d. od 61 let naprej

1. Kje v naravi bi pričakovali, da bi srečali kačo?

- a. v gozdu
- b. ob robu gozda
- c. na njivi
- d. na pokošenem travniku
- e. na nepokošenem travniku
- f. na močvirnatem področju
- g. v vodi

2. Kje menite, da se kače najboljše počutijo?

- a. v naravnem okolju
- b. v terariju

3. Ali se bojite kač?

- a. da
- b. ne

Če ste odgovorili z da, zakaj se jih bojite?

---

4. Od kdaj se bojite kač?

- a. iz otroštva
- b. po prvem ugrizu
- c. ko sem jo prvič videl
- d. ko so me strašili
- e. zaradi pripovedovanja zgodb
- f. se jih ne bojim

5. Kako reagirate, če vidite kačo na televiziji?

- a. rad-a jih gledam
- b. uživam
- c. zamižim
- d. obrnem se v stran
- e. ne gledam jih
- f. nimam posebnih občutkov

6. Ste že videli kačo v živo? a. da b. ne

7. Ste se že kače dotaknili? a. da b. ne

8. Če ste na prejšnje vprašanje (vprašanje 7) odgovorili z da, kakšni so bili vaši občutki ob dotiku kače?

	TRDITEV	SE STRINJAM	SE NE STRINJAM
8.1.	Spreletel me je srh.		
8.2.	Presenečen-a sem bil-a nad hladom.		
8.3.	Zelo me je bilo strah.		
8.4.	Bilo me je groza.		
8.5.	Navdušen-a sem bil-a.		
8.6.	Ni me bilo strah		

9. Ali bi doma radi imeli kakšno kačo?

- a. z veseljem
- b. mogoče
- c. nikakor

10. Zamislite si, da se sprehajate ob robu gozda in naenkrat zagledate kačo. Kako bi reagirali?

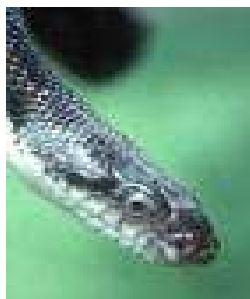
- a. postal-a bi paničen-a
- b. začel-a bi kričati
- c. pustil-a bi jo, da bi odšla svojo pot
- d. začel-a bi jo dražiti
- e. zbežal-a bi
- f. obstal-a bi nepremično
- g. ne bi reagiral-a

11. Se bojite katere od naštetih živali?

(obkrožiš lahko več odgovorov)

- a. pajka
- b. žabe
- c. psa
- d. žuželk
- e. ne bojim se teh živali

Hvala za prijaznost!

Eva Sinič in Daniela Leskovar,
Osnovna šola Gustava Šiliha Laporje, 7.a